

γεροντοτέρων ἢ μνήμη ἐπιψεύδει τὴν ἀξίωσιν (1);

Ἦδη δὲ πρὸς τὰς νέας γενεὰς ἀποτεινὼν τὸν λόγον, ὑμᾶς, ὦ βλαχικὴ νεολαία, χρῆσται τῆς πατρίδος ἐλπίδες, ὑμᾶς προτρέπω, ἀποσκορακίζοντες τὰ τῶν πατέρων πάθη, νὰ μὴ ἀμβλυωπῆτε πρὸς τὸν ἐκ τοῦ διχασμοῦ τῶν ἐν Τουρκίᾳ χριστιανῶν ἐθνῶν κίνδυνον. Μὴ περιλαμβάνητε εἰς τὸ αὐτὸ ψήφισμα τῆς καταδίκης, τινῶν Ἑλλήνων τοὺς πατέρας ὑμῶν ἀδικησάντων, πάντας ἀνεξαίρετως τοὺς Ἕλληνας, καὶ αὐτὴν ἐτι τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν νέαν γενεάν τὴν ἀγνωοῦσαν τῶν πατέρων αὐτῆς τὰ ἀδικήματα, ἅπερ ὑμῖν δολίως ἢ κακοβουλία ἐξώγκωσε. Χάριν δέ τινων γενομένων κακῶν, μὴ λησμονῆτε καὶ ὅ,τι ὑμῖν περιήλθε καλόν, καὶ αὐτῆς τῆς ἐπ' ἀγαθῆ ἤδη ἀνεγειρομένης αὐτονομίας ὑμῶν τὴν τήρησιν. Ἐννοήσατε, ὅτι ἂν πλείονα ἦναι σήμερον φῶτα ἐν Βλαχίᾳ ἢ ἐν τῇ γείτονι Βουλγαρίᾳ, τοῦτο εἰς μόνον τὸν θαυμάσιον ὑμῖν εἰσχωρήσαντα ἑλληνισμόν ὀφείλεται. Φρονήσατε λοιπὸν τὰναντία τοῖς κοινοῖς ἡμῖν ἐχθροῖς, συνειδότες, ὅτι οἱ ἐν Τουρκίᾳ ὀρθόδοξοι λαοὶ ἕκαστος ἰδίᾳ οὐδὲν δύναται οὔτε ἐν τῷ παρόντι νὰ πράξῃ, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι νὰ παρασκευάσῃ ἀξιόλογον διότι οὐδὲν ἄλλο παραλύει αὐτοὺς, ὅσον ἢ ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασις καὶ διχόνοια, ἢν δι' αὐτὸ τοῦτο ἐκ παντὸς τρόπου οἱ πολέμοι μηχανῶνται ὄθεν, κατὰ τοὺς κρίσιμους τούτους τῆς ἀναβολῆς καιροῦς, ἐμπαίζοντες τὰς βουλὰς αὐτῶν, τῶν δεσμῶν τῆς συγγενείας, τῆς μνήμης τῶν κοινῶν παθημάτων, τῆς ἐν ὀρθοδοξίᾳ ἀρρήτου ἐνότητος ἀντεχόμενοι, ἄς ἀσπασθῶμεν ἀλλήλους μετὰ σταθερᾶς ἐλπίδος, παρασκευάζοντες καὶ προσδοκῶντες τὸ μέλλον.

Ἰμεῖς δὲ Ἑλλήνων παῖδες, οἱ κατὰ τὰς θείας βουλὰς παραστηθησόμενοι εἰς τὰς μεγάλας τῆς πατρίδος τύχας, ἄς οἱ πατέρες ἡμῶν στεναζόντες ὠνειροπόλουν, αἰσθάνθητε τὸ μέγεθος τῶν καιρῶν καὶ συντόνως δι' ὀρθῆς παιδείας καὶ ἀρετῆς πρὸς αὐτοὺς παρασκευάζεσθε. ὑπέροψητε δὲ σήμερον κατὰ διάνοιαν τὸν ὑψικόρυφον Αἴμον καὶ ἀσπασθητε τοὺς ἐπέκεινα αὐτοῦ ἀδελφοίς· εἶπατε αὐτοῖς, ὅτι καταχθονίου πολιτικῆς δυνάμεις ἠγωνίαθη ἄχρι τοῦδε νὰ διαρρήξῃ τοὺς ἀδελφικούς ἡμῶν δεσμούς, καὶ δωρεὰν ἐσυκοφαντήθησαν οἱ Ἕλληνες, δωρεὰν παρεξηγήθη τὸ γλυκὺ ὄνειρον, τὸ περιεκτικὸν ἐκεῖνο πρόγραμμα τοῦ πρωτομάρτυρος τῆς ἀνατολικῆς ἐλευθερίας Ῥήγα· ἂν δὲ τὰ ἐν αὐτῷ ἔηνη, διὰ τὸ παρελθὸν μεγαλεῖον, τὴν παρακαταθήκην τῆς ὀρθοδοξίας, τὰ μαρτυρικὰ παθήματα, τὴν θέσιν, τὴν ταχύτεραν ἐξέγερσιν τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως, παρεχώρησαν τὴν πρωτοβουλίαν τοῖς προκινδυνεύουσιν Ἕλλησιν, οὗτοι γελῶντες πρὸς ἐωλότινα ὄνειροπολήματα, οὐδέποτε ἐπεζήτησαν εἰλωτας, ἀλλ' ἀδελφοὺς ἐπὶ τοῖς ἴσοις· σαρῶς δὲ γινώσκουσιν, ὅτι σήμερον ὁ ἑλληνισμὸς οὔτε θέλει, οὔτε δύναται νὰ φονεύσῃ τὰς ἀδελφὰς ἐθνότητας, ἐννοῶν, ὅτι τοῦτο οὐ μόνον ἀδύνατον

εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἀδικον· διότι ἂν δι' οἰκογενειακὰς τινὰς π. χ. περιπετείας δύο τοῦ αὐτοῦ πατρὸς τέκνα τύχῳσιν ἐτερόγλωσσα, παύει ἐνεκα τούτου ἢ ἀδελφότης αὐτῶν; Πορεύθητε λοιπὸν, ὦ νεανίσκοι, ἀπόστολοι ἀγάπης καὶ ἀδελφότητος· ἀναγγεῖλατε τοῖς ὑπὲρ τὸν Αἴμον καὶ παρὰ τὸν Ἰστρον ἡμετέροις ἀδελφοῖς, ὅτι ἡμεῖς μετὰ τῶν νέων τῆς Ἑλλάδος γόνων πανηγυρίζετε σήμερον τὴν ἀδελφότητα ἡμῶν· καὶ φράζετε τὰ σαπρὰ στόματα τοῦ μίσους καὶ τῆς διχονοίας, ὅσα δυσμενεῖς ἐχθροὶ ὡς νευροσπαστῶν ἀνοίγουσι, καὶ διαλύσατε τὰ μιάσματα, ἀπὸ ὅσα σπλάγγων κακίας ἐξερεύγονται· ἡ δὲ πατρίς ἐγγνώμων ἀόρατον σᾶς πέμπει ἀσπασμὸν, πάντας ὑμᾶς εἰς τὰς αὐτὰς μητρικὰς περιθάλλουσαι ἀγκάλας.

ΔΙΗΓΗΜΑ.

(Ἐνίσχ. καὶ τέλος Ἰδα φυλ. 223).

Γ'.

Μίαν ὥραν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου πλοίαριον ἀπάραν ἀπὸ τὸν κλαμῶνα Ἀγίου Νικολάου τοῦ Κοπανᾶ, ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας ἀπέχοντος τῆς πόλεως, καὶ φέρον τρεῖς στρατιώτας, ἠλαύνετο ὑπὸ δύο ῥωμαλέων κωπηλατῶν, ὧν ὁ μὲν ἦτο πενηκοντοῦτης ὁ δὲ τριακοντούτης· τὸ πλοίαριον τρέχον ὡς δελφίν ἐπὶ τῆς ἀτπράχου λίμνης, ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς ὁποίας κατωπρίζετο οὐρανὸς ἀστερόεις, διήλθε μετὰ τὸ νησίον καὶ τῆς πηγῆς Τραμπάδοβας, διευθυνόμενον πρὸς τὸν Πόρον. Ὅταν δ' ἔφθασε κατέναντι τῆς μονῆς Δουραχάνης ὀνομαζομένης. . .

— Ἄς σταματήσωμεν ἐδῶ, εἶπεν ὁ Ὀδυσσεύς, διὰ νὰ σκεφθῶμεν καὶ νὰ ἐτοιμάσωμεν τὸ σχέδιόν μας.

— Βέβαια, εἶπε καὶ ὁ Σταῦρος· οἱ δῆμοι εἶναι δύο καὶ πρέπει νὰ τοὺς μοιρασθῶμεν· ἐγὼ καὶ ὁ ἀδελφός μου θὰ πάρωμεν εἰς τὸ μεριδίον μας τὸν Χοῦσον καὶ σὺ, Ὀδυσσεῦ, τὸν Μόστον.

— Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ πειράξω τὴν φιλοτιμίαν σας, ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς, πάρετε σεῖς τὸν ῥωμαλέοτερον. Καὶ εἶναι δίκαιον, διότι εἴσθε δύο.

— Καπετὰν Θεοδώρη, ἐφώναζεν ὁ πρεσβύτερος τῶν κωπηλατῶν, λοιπὸν μ' ἐγέλασε, τί ἐσυμφωνήσαμεν; μὰ τὸν Θεόν! ἀναποδογυρίζω τὸ πλοίαριον καὶ καταβαίνομεν ὅλοι ὡς μολύβια εἰς τὸν πάτον τῆς λίμνης.

— Δὲν σ' ἐγέλασα, μπάρμπα Χρῆστο, ἄφησε νὰ λέγουν ὁ Ὀδυσσεύς καὶ ὁ Σταῦρος.—Καὶ οἱ δύο κωπηλάται ἐστεναζῶν ὡς μυκόμενοι ταῦροι.

— Ἐγὼ θὰ στείλω εἰς τὸν διάβολον αὐτὰ τὰ σκυλιά, ἐγὼ, ἀνέκραζεν ὁ Γερο-Χρῆστος, ὡς βοῦς

(1) Schötte ἐν τῇ περὶ Παλαγγ. καὶ Ἑλλην. σημειώσιν ἐν τῷ du la politique et du commerce κλ. τῷ Heeren. Paris 1844. γαλ. μεταφρ. τόμ. VII. σελ. 54.

μυκώμενος, ἐγώ, κανείς ἄλλος δὲν θὰ βάλῃ χερί ἐπάνω των, γιατί μὰ τὴν πίστι μου. . .

— Δὲν μὲ λέγεις, Θεόδωρακη εἶπεν ὁ Ὀδυσσεύς, τί τρέχει μ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον; εἶναι μεθυσμένος;

— Ὁχι, Κύριε, δὲν εἶμαι μεθυσμένος, ἀπεκρίθη ὁ κωπηλάτης, εἶμαι πληγωμένος κατὰ καρδία. Αὐτὰ τὰ σκυλιὰ πρὸ δύο ἡμερῶν ἐσοῦδλισαν τὸν μικρότερόν μου υἱόν καὶ δὲν ἔχω εἰμὴ μόνον αὐτὸν ὅπου βλέπετε. Ἄ! φρίττω, ἐθυμούμενος τὸ μαρτύριον ὑποῦ τοῦ ἔκαμαν, ὅταν ἐσπάραζε τὸ ἄθλιον τέκνον μου, αὐτοὶ οἱ δαίμονες ἐγελοῦσαν καπνίζοντες.

— Λοιπόν, ἦτον υἱός σου ὁ δυστυχῆς νέος, τὸν ὁποῖον προχθὲς ἐπαλούκωσαν; ἠρώτησεν ὁ Ὀδυσσεύς· καὶ δὲν μὲ λέγεις διὰ τί;

— ἔχουν διατί οἱ τύραννοι; ἔτσι ἤθελαν. Ὁ Βελλῆ Πασῆς τὸν εἶχεν ἰδεῖ, ἦτον ὠραίος ὡς κόρη, ἤθελε νὰ τὸν πάρῃ εἰς τὸ σεράγι του, καὶ διὰ τοῦτο μετεχειρίσθη καὶ ἀπειλὰς καὶ ὑποσχέσεις. Ὁ νέος ἡμῶς ἀπεκρίθη ὅτι προτιμᾷ νὰ τὸν παλουκώσουν· τότε ὁ ἀπάνθρωπος τύραννος ἐξετέλεσε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ υἱοῦ μου· τὸν ἐκραξε μίαν ἡμέραν ἐμπροσθέν του καὶ τὸν εἶπε· — Δημητράκη, ἐγὼ θὰ σὲ κάμω μπέην, μόνον νὰ ἔλθῃς εἰς τὸ σεράγι. — Εἶναι ἀδύνατον, τὸν ἀπεκρίθη τὸ κακόμοιρον τὸ παιδί μου. — Μὰ θὰ σὲ ψῆσω, τὸν εἶπεν ὁ ἀλιτήριος.

— Κάμε με ὅ,τι θέλεις, τὸν ἀπεκρίθη. — Τὴν ἐπιούσαν ἔστειλε, τὸν συνέλαβε καὶ διέταξε τοὺς δύο κτηραμένους δημίους, τοὺς ἀποίους μετ' ὀλίγον θὰ σταίλω εἰς τὰ τάρταρα τῆς κολάσεως, καὶ τὸν ἐσοῦδλισαν ὡς πρόβατον, μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι διαβαίνοντα ἀπὸ τὸ σεράγι τὸν ἐρρίψαν ἀπὸ τὸ παράθυρον μίαν δέσμην ἀνθῆ, καὶ ὅτι ἔχει ἀνταπόκρισιν μὲ τὸ χαρέμι. Ἀφήσατέ με, παιδιὰ μου, νὰ ἐκδικηθῶ, ἐπρόσθεσε μὲ σπατυμωδικὴν φωνὴν ὁ γέρον! Γεωργάκη, ἐφώνησεν εἰς τὸν υἱόν του, λάβε αὐτὸ τὸ σχοινί καὶ νὰ κάμῃς, ὅπως σὲ εἶπα.

— ἔχει δίκαιον, ἠκούσθησαν εἰποῦσαι δύο φωναί, ἡ φωνὴ τοῦ Ὀδυσσεύς καὶ ἡ τοῦ Σταύρου.

— Σεῖς, φίλοι μου, σταθεῖτε θεαταί, εἶπεν ὁ Θεόδωρος εἰς τὸν Ὀδυσσεύα καὶ τὸν Σταύρον. Ἀφῆτέ μας, ἡμεῖς εἴμεθα σύμφωνοι. Σεῖς ἦλθετε ἀπὸ καλοσύνην σας, θέλετε δὲ μόνον μᾶς βοηθήσει ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης.

Ἐν μελανὸν σημεῖον ἐξετρόπωσεν ἀπὸ τὸν Πόρον μεταξὺ τῶν καλαμώνων, καὶ μετ' ὀλίγον ἐφάνη ὀλόκληρος ἡ λέμβος· ἔπειτα ἠκούετο ὁ κτύπος τῶν κωπίων, καὶ τὰ δύο πλοιάρια προσήγγισαν.

— Τίς εἶν' ἐκεῖ; ἐφώνησεν ὁ εἰς τῶν δημίων ἀπὸ τὴν λέμβον.

— Ὁ Θεόδωρος καὶ ὁ Σταύρος Γριβαῖοι καὶ ὁ Ὀδυσσεύς Ἀνδρουτζος, ἀπήντησεν ὁ Θεόδωρος. Τὴν ἐκήρατε τὴν κόρην; Μᾶς ἔστειλεν ὁ ἀφέντης νὰ σᾶς εἰπῶμεν νὰ μὴν τὴν πηγαίνετε εἰς τὸ σεράγι, διότι τὸ ἔμαθαν εἰς τὸ χαρέμι καὶ ὠρκίσθησαν αἱ γυναῖκες νὰ τὴν πνίξουν· ἀλλὰ νὰ τὴν ὑπάγετε εἰς τὸ πέραμα καὶ νὰ τὴν παραδώσετε εἰς τὴν ἐπιστάτριαν τοῦ κονακιοῦ· καὶ κυτάξετε καλά, μᾶς εἶπε νὰ σᾶς εἰποῦμε, διότι πάγει τὸ κεφάλι σας. Ἀπόψε

νὰ κοιμηθῆτε ἐκεῖ ἔξω ἀπὸ τὴν θύραν καὶ νὰ φυλάγεται ἄλλην τὴν νύκτα.

— Δὲν παρήγγειλε τουλάχιστον νὰ ἔλθετε καὶ σεῖς μαζί μας, νὰ μᾶς κάμῃτε συντροφίαν; ἠρώτησεν ὁ Κοῦσος.

— Ὁ Πασῆς μᾶς παρήγγειλε νὰ γυρίσωμεν ὀπίσω καὶ νὰ τοῦ φέρωμεν εἶδσιν. Μᾶς ἔδωκε καὶ ἓνα ταλαγάνι νὰ τὴν σκεπάζετε, ὅταν θὰ τὴν ἐβγάλετε ἔξω διὰ νὰ μὴ γνωρισθῇ.

— Πλησιάζετε νὰ τὸ πάρωμεν, εἶπεν ὁ Κοῦσος. Τὰ δύο πλοιάρια ἐπλησίισαν.

— Κράτει, Κοῦσο, τὰ πλοιάρια, νὰ μὴ μακρυνθοῦν, εἶπεν ὁ Θεόδωρος· φέρε, Σταύρο, τὸ ταλαγάνι.

— Γεωργάκη, ἐφώνησε μὲ σπατυμωδικὴν φωνὴν ὁ Γερο-Χρῆστος, τὸ κουπί σου σήκωσε νὰ μὴ σπάσῃ.

Καὶ ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ δύο κῶπαι ὑψώθησαν καὶ κατεβιβάσθησαν συγχρόνως ἀμφοτέραι κατὰ προμελετημένην συμφωνίαν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν δημίων μετὰ τρυφῆς βίας, ὥστε ἀμφοτέροι κατέπεσαν ἐντὸς τῆς λέμβου.

— Πῆδησε μέσα, Γεωργάκη, ἐκραξεν ὁ πατήρ... τὸ σχοινί σου! δέσε τὰς χεῖρας τοῦ σκυλιοῦ, καὶ ἐγὼ κάμνω εἰς τὸν ἐδικόν μου τὸ ἴδιον. Τὴν ἔδεσες;

— Καί, ἠκούσθη ὑπόκωφος φωνή.

— Εἰς τὴν λίμνην.

— Καὶ συγχρόνως ὑψώθησαν εἰς τὸν ἀέρα οἱ δύο δῆμιοι, κτύπος βαρὺς ἠκούσθη, δύο μελανὰ σημεῖα ἐφάνησαν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς ἀφρισάσης λίμνης, καὶ ἀμέσως ἐγένοντο ἄφαντα.

Ὁ Γερο-Χρῆστος ἔδραμε πρὸς τὴν κόρην, ἦτις ἀνάκισθος ἔκειτο ὑπτία εἰς τὴν πρύμναν τῆς λέμβου, καὶ λαθίων ὕδωρ διὰ τῆς πλάτης του, κατέβρεχε τὸ πρόσωπόν της.

— Δέσπω, Δέσπω, τί ἔχεις; μὴ φοβῆσαι, παιδί μου, ἐγὼ εἶμαι ὁ Χρῆστος, ἦλθαμεν νὰ σ' ἐλευθερώσωμεν.

Ἡ Δέσπω ἀκούσασα τὴν φωνὴν τοῦ Γερο-Χρῆστου ἐξηγέρθη ὡς παράφορος.

— Κουμπάρε! σὺ εἶσαι; ! πῶς εὐρέθης ἐδῶ; τί ἔγειναν αὐτοὶ οἱ ἄγριοι δαίμονες ὅπου μὲ ἤρπασαν; ὁ πατήρ μου, ὁ καυμένος ὁ πατήρ μου. . . Καὶ ἔπεσε πάλιν εἰς λειποθυμίαν.

Ὁ Γερο-Χρῆστος τῆς κατέβρεξε πάλιν τὸ πρόσωπον, καὶ ἐπαναγαγὼν αὐτὴν εἰς τὰς αἰσθήσεις της, τὴν ἤρπασεν εἰς τὰς ἀγκάλας του ὡς παιδίον, καὶ τὴν μετεβίβασεν εἰς τὸ πλοιάριόν του, παραδούς αὐτὴν εἰς τὸν υἱόν του.

— Μὰ δὲν μὲ λέγεις, κουμπάρε, πῶς εὐρέθης ἐδῶ, πῶς; . . . ἔλεγεν ἀκόμη ἡ κόρη.

— Ὑστερα τὰ μανθάνεις ὅλα, εἶπεν ὁ Γεωργάκης, ὕστερα, τώρα εἶναι καιρὸς σωτηρίας.

Ὁ Γερο-Χρῆστος ἔμεινεν εἰς τὴν λέμβον, ἔδεσε δυνατὰ τοὺς κῶπας ἐπὶ τῶν ἐδωλίων, ἠνέωξε μὲ τρυπάνιον χοδρὸν δύο ὀπὰς καὶ ἐπήδησεν εἰς τὸ πλοιάριον.

— Τί διάβολο ἔκαμνες τόσην ὥραν, Γερο-Χρῆστο; εἶπεν ὁ Θεόδωρος.

— Ἐξομολογοῦσα τὴν λέμβον, τὴν ἤνοιξα δύο

τρανά μάτια, διὰ νὰ βλέπη καλά τὸν πάτον, καὶ τὴν παρήγγειλα νὰ κατέβη ἴσια ἴσια, νὰ πλακώσῃ τοὺς κατηραμένους δημίους. Πάρε τὸ τρυπάνι, Γεωργάκη, ξεμάκρυνε τὸ πλοιάριον νὰ μὴ μᾶς παρασύρῃ τὸ νερόν.

Μόλις ἀπεμακρύνθη τὸ πλοιάριον καὶ ῥόγγος ὕδατος ἠκούσθη· ἡ λέμβος πληρωθεῖσα ἐκλονίσθη, εἶτα χωρήσασα εἰς δύο τῆς λίμνης τὰ ὕδατα ἐβυθίσθη, ἀνοιξάσα ἀμαυρὸν χάσμα· ἀλλ' ἀμέσως ἠκούσθη ὁ πάταγος τῶν συγκρουσθέντων ὑδάτων, τὸ χάσμα ἠνώθη καὶ κατάλευκος ἀφρὸς ἐκάλυψε τὸν ἀπαίσιον τάφον τῶν δημίων. Τὸ πλοιάριον ἐδονίσθη μικρόν, ἀλλ' εἶχεν ἀπομακρυνθῆ ἀρκούντως.

— Ἐμπρὸς τώρα, εἶπεν ὁ Θεόδωρος, εἰς τὸ Στροῦμι. Δός μου, μπάρπα Χρῆστο, τὸ κουπί σου, ἐγὼ κωπηλατῶ, σὺ πάρε τὸ δέμα τὰ φορέματα, δός τα εἰς τὴν Δέσπω καὶ βοήθησέ την νὰ ἐνδυθῇ.

Μετ' ὀλίγον ἡ Δέσπω ἐγεινεν ὠραῖον παλληκαρόπουλον μὲ τὰς πιστόλας καὶ μὲ τὸ γιαταγάμιον εἰς τὴν μέσσην.

— Αἱ! φίλοι μου, εἶπεν ἡ Δέσπω, νὰ εἶχε τύχην ὁ τύραννος νὰ παρουσιαζόμην ἔμπροσθέν του ὅπως εἶμαι τώρα!

— Καὶ τί θὰ ἔκαμνες; ἠρώτησεν ὁ Γερο-Χρῆστος.

— Τί θὰ ἔκαμνα; θὰ σπóριζα τὴν κεφαλὴν του μ' αὐτὴν τὴν κουμπούραν. — Καὶ ἔβαλε χαριέντως τὴν ὠραίαν τῆς χειρὰ ἐπὶ τοῦ κοπάνου τῆς πιστόλας.

Ὁ δὲ Σταῦρος καὶ ὁ Ὀδυσσεύς, πιστοὶ εἰς τὴν ὑπόσχεσίν των ἐσιώπων. Τὸ πλοιάριον ἔφθασεν εἰς τὸ Στροῦμι, μόλις δὲ ἤγγισε τὴν ὄχθην τῆς λίμνης καὶ φωνὴ ἠκούσθη· Ἰσια. Καὶ τέσσαρα παλληκάρια ἔνοπλα ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἐφάνησαν πλησίον.

— Κώστα, ἐφώναξεν ὁ Θεόδωρος.

— Ἐδῶ Καπετάνιε, ὄλοι ἐδῶ, ἔτοιμοι.

— Καὶ ἡ Δέσπω, εἶπεν ὁ Γερο-Χρῆστος, χωρὶς ζῶον θὰ ὑπάγῃ;

— Δὲν ἤξεύρεις, κουμπάρε, ἀπεκρίθη ἡ Δέσπω, ὅτι αἱ θυγατέρες τῆς Ἰπείρου ἀναβαίνουν τοὺς βράχους ὡς ἔλαφοι; Ἄν θέλῃς στοιχημάτισε ὅτι εἶναι καλὰ τὰ παλληκάρια τοῦτα νὰ μὲ ξεπεράσουν εἰς τὸ τρέξιμον. Καὶ ἐπήδησεν εἰς τὴν ξηρὰν ὡς ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ, ὅταν ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν μεγάλην Βρετανίαν.

— Ἀπὸ τοὺς Λιγγιάδες, ἐφώναξεν ὁ Θεόδωρος, νὰ ζημερωθῆτε εἰς τὸ Μέτσοβον.

Καὶ οἱ πέντε ἔνοπλοι ἐγένοντο εἰς τὴν στιγμὴν ἄφαντοι, πετώντες ὡς ἀετοὶ εἰς τὸν ἀνήφορον.

— Ἄ! γλήγορα, μπάρπα Χρῆστο, ἐκεῖ ὅπου μᾶς ἐπῆρες.

Δ'.

Τὸ σεράγιον τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ κατέχει ἅπασαν τὴν ἀκρόπολιν τοῦ φρουρίου, διαχωριζομένου ἐκ τῆς πόλεως διὰ χάνδακος πλήρους ὕδατος, ὅστις συνέχεται μετὰ τῆς λίμνης, ἐξ ἧς καὶ διοχετεύεται.

Ἡ κατοικία αὕτη τοῦ νέου Φαλαρίδος, ὑποδομημένη κατὰ τὴν ἀσιατικὴν τάξιν εἶναι σχήματος ἀκανονίστου, οὐδένα ῥυθμὸν φέροντος ἀρχιτεκτονικῆς, ὁμοιάζει δ' ἐξωτερικῶς συνοικίαν μᾶλλον ἢ μέγαρον. Πρὸ αὐτῆς ὑπάρχει πλατεῖα ἀρκετὰ εὐρύχωρος, καὶ ἐπὶ τῆς βορραιοανατολικῆς αὐτῆς γωνίας ἐγείρεται μικρὸν θολωτὸν τσαμίσι. Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ὑπάρχει πολυτέλεια ἄνευ μεγαλείου, καὶ παρὰ τῇ πολυτελείᾳ τὸ πενιχρόν. Πρὸ χρυσογραφημένων δωματίων ὑπάρχουσι πρόδομοι εὐτελεῖς, σκοτεινοὶ καὶ στενοί, ὧν αἱ θύραι ἐγένοντο διὰ πυγμαίους οἰκήτορας, τὰ δὲ παράθυρα τοσοῦτον μικρά, ὥστε καὶ αὐτὸ τὸ πλῆθος των δὲν ἐξαρκεῖ πρὸς εἰσαγωγὴν τοῦ ἀναγκαίου φωτός. Περιπατῶν τις εἰς αἴθουσαν ἀναγκάζεται διὰ βαθμίδων νὰ εἰσέλθῃ εἰς παρακείμενον δωματίον. Ἀλλ' ἡ ἀνώμαλος αὕτη φωλεὰ τοῦ τυράννου, ἔχει ἀποψιν θαυμασίαν, ὑπέρκειται τῆς πόλεως, δεσπόζει τὴν λίμνην καὶ ἔχει ὀρίζοντα μέγιστον.

Δύο ὥρας μετὰ τὸ μεσονύκτιον τὸ σεράγιον ἅπαν ἦτον εἰς κίνησιν θορυβώδη· φανοὶ κατέβαινον πρὸς τὴν θύραν τῆς λίμνης καὶ ἀνέβαινον, πυραὶ ἀνήφθησαν εἰς τὴν βόρειον ἀκρὰν τοῦ φρουρίου, ἡ λάμψις τῶν ὀπίων ἀπαυγαζομένη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς λίμνης, ἐσχημάτιζε στήλας ἐπιμήκεις χρυσοῦ στίλβοντος. Ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ὅλως τεθορυβημένος ἐκρούαζεν, ἠπεῖλει καὶ ἐλύσσα ἐξ ὀργῆς, οἱ δὲ ὑπνέται καὶ σωματοφύλακές του ἴσταντο ἐντρομοί.

Οἱ δὲ δύο ἀδελφοὶ Γριβαῖοι ἐν τῷ εἰς τὴν συνοικίαν τῆς Κραβατιᾶς καταλύματί των ὑπνωττον νήδυμον ὕπνον μετὰ πρᾶξιν ἀγαθὴν καθησυχάζουσαν τὴν συνείδησιν, καὶ πληροῦσαν τοὺς πράξαντας αὐτὴν ἀνεκλαλήτον εὐφροσύνης, γνωστῆς μόνον εἰς εὐεργετικὰς ψυχάς. Ἡ θύρα ἐκρούσθη διὰ βαρέων κροταλισμῶν· ὁ δὲ Σταῦρος κοιμώμενος ἐντὸς δωματίου παρὰ τὴν ὁδὸν ἠγέρθη καὶ προκύψας ἐκ τοῦ παραθύρου ἠρώτησε·

— Ποῖος εἶν' ἐκεῖ; ποῖος κτυπᾷ;

— Ἐγὼ εἶμαι, ἀπεκρίθη ἄνθρωπος ἰστάμενος πρὸ τῆς θύρας καὶ ἐν τῷ σκότει φαινόμενος ὡς σκιά.

— Ἐσὺ, εἶπεν ὁ Σταῦρος, ἀλλὰ ποῖος;

— Δὲν μὲ γνωρίζεις, καπετάν Σταῦρε; εἶμαι ὁ Κώστας, εἰς τῶν ἱπποκόμων τοῦ ἀθηντός· ἀνοιξε.

— Εὐθύς, ἀπεκρίθη ὁ Σταῦρος.

Καὶ μετὰ μικρὸν ὁ ἱπποκόμος εὐρέθη ἐνώπιόν του.

— Νὰ πάρῃς, καπετάν Σταῦρε, εἶπεν ὁ ἱπποκόμος, τὸν ἀδελφόν σου, καὶ νὰ ἔλθετε ἀμέσως εἰς τὸ σεράγι.

— Ποῖος σ' ἔστειλεν; ἠρώτησεν ὁ Σταῦρος.

— Μ' ἔστειλεν ὁ Σιλικτάρ Πόδας, καὶ μὲ εἶπε νὰ σᾶς εἰπῶ, ὅτι σᾶς θέλει ὁ Βαζύρης· τὸ σεράγι εἶναι ἄνω κάτω, ὁ Πασᾶς ἀφρίζει ἀπὸ τὸν θυμὸν του.

Ὁ Σταῦρος ὠχρίασε· κατὰ τύχην ὅμως τὸ φῶς τοῦ λύχνου ὃν ὀπισθέντου, ἀπέκρυπτε τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου του ἀπὸ τὰς ὄψεις τοῦ ἱπποκόμου.

— Καπετάν Σταύρο, ἐπρόσθεσεν ὁ ἵπποκόμος, διάταξε νὰ μοῦ βράσουν ἕνα καφφέ.

— Μετὰ χαρᾶς, ἀπήντησεν ὁ Σταύρος.

Παιδιά, βράσετε καφφέ τοῦ Κώστα ὑπαγε, Κώστα μου, εἰς τὸ καφφέ ὀτσάκι.

Ὁ Σταύρος ἀφοῦ ἀπεσύρθη ὁ ἵπποκόμος, ἦλθεν εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ ἀδελφοῦ του, ἐκυψεν ἐπὶ τῆς κλίνης του, καί

— Σήκω, Θεοδωράκη, εἶπε σιγαλά, σήκω. Καὶ τὸν ἐκίνησεν ἐλαφρὰ διὰ τῆς χειρᾶς.

Ὁ Θεόδωρος ἠγέρθη, ἐκάθησεν ἐπὶ τῆς κλίνης ἐτριψε τοὺς ὀφθαλμούς καὶ ἀναδλέψας εἰς τὸ πρόσωπον τὸν Σταύρον ἠρώτησε;

— Τί μὲ ξυπνᾷς τέτοιαν ὥραν; τί θέλεις;

— Σήκω, χαντακωμένε, τὸν ἀπεκρίθη, μᾶς ἐπρόδοσαν.

— Ποῖος; διατί; εἶπέ με πῶς τὸ ἠξεύρεις;

— Ἐστάλη ὁ ἵπποκόμος Κώστας νὰ μᾶς προσκλήσῃ ἐκ μέρους τοῦ Σιλιχτάρ-Πόδα νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸ σεράγι, ὅπου μᾶς θέλει ὁ Πασᾶς. Ὁ Κώστας μὲ εἶπεν ἀκόμη ὅτι ὁ Πασᾶς εἶναι θυμωμένος τρομερὰ καὶ φοβερίζει ὅλον τὸν κόσμον. Τί ἄλλο μᾶς θέλει; βέβαια ἔμαθεν ὅτι ἡμεῖς ἐφευγατίσαμεν τὴν Δέσπω καὶ θέλει νὰ μᾶς τιμωρήσῃ.

— Δὲν εἶναι τίποτε, ἀδελφὲ Σταύρε, ἀπ' αὐτά. ὁ Πασᾶς μᾶς ζητεῖ διὰ ὑπηρεσίαν· ἐν μᾶς ἐπρόδιδαν θὰ ἔστελλεν Ἀλβανούς ἐνόπλους νὰ μᾶς πιάσουν· δὲν ἔστελλε τὸν Κώστα νὰ μᾶς δώσῃ εἰδήσιν νὰ φύγωμεν. Δὲν ἠξεύρει ὁ Πασᾶς, ὅτι καὶ νὰ φύγωμεν ἠμποροῦμεν καὶ νὰ μὴ μᾶς εὔρη ποτέ;

— Τώρα μ' ἔβαλες εἰς τὸν νοῦν ἕνα πράγμα, εἶπεν ὁ Σταύρος.

— Σὰν τί;

— Νὰ φύγωμεν καὶ νὰ τὸ κόψωμεν ἕως τὸ πρῶτ' εἰς τὴν Σαμαρίνα, καὶ ἐκεῖθεν νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸν Ὀλυμπόν.

— Ἐτοιμάσου νὰ ὑπάγωμεν μία, ἀπεκρίθη ὁ Θεόδωρος περιφρονητικῶς, μὴ συλλογιζέσαι τίποτε ἀπ' αὐτά.

— Ἀκόμη ἐδῶ εἶσθε; ἠκούσθη ἔξωθεν τοῦ προδρόμου ἢ φωνὴ τοῦ Κώστα.

— Καὶ σὺ πῶς ἐστράφης πάλιν ἐδῶ; ἠρώτησεν ὁ Σταύρος.

— Ἄφησα τὴν καπνусаκούλαν μου, ἀπεκρίθη ὁ Κώστας· ἐγὼ ἐνόμιζα ὅτι ἐπήγετε, ἦλθα πρῶτος ἐδῶ καὶ σεῖς ἐμείνατε οἱ τελευταῖοι. Ὁ Καραϊσκάκης, ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ Στουρνάρης, ὅλοι ἐπῆγαν. Ἐμένα μὲ εἶπαν πρῶτα νὰ ὑπάγω εἰς αὐτοὺς καὶ ἐγὼ ἦλθα πρῶτα εἰς ἐσᾶς.

— Δὲν σὲ εἶπα, Σταύρε, νὰ ἐτοιμασθῆς ἀμέσως; ἰδοὺ πῶς ἀργήσαμεν· σὺ δὲν μ' ἀκούς, μόνον θέλεις πάντα τὰ δικάσου.

— Ναί, ναί, ἄς πηγαίνωμεν, ἀπήντησεν ὁ Σταύρος· ὅταν ἔχη κανεὶς τὴν μύγα ἔς τὸ σκιάδι...

Ε'.

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν οἱ ἀδελφοὶ Γριβκίσι, ὁ Καραϊσκάκης, ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ Στουρνάρης μεθ' ὄλων τῶν τζαρκατσίδων (ὀδηγῶν) καὶ τῶν ὀπλαρχηγῶν ἴσταντο ἀπέναντι τοῦ περιωρισμένου Βεζύρη, χωρίζοντος σπασμωδικῶς διὰ τῶν δακτύλων του ὅτε μὲν τὸ γένειον, ὅτε δὲ τὸν μύστακα.

— Ὡρὲ Θεοδωράκη, εἶπεν ὁ Ἄλῃ Πασᾶς μετὰ παραγμένην καὶ τρέμουσαν ὑπὸ τοῦ θυμοῦ φωνήν· νὰ πηγαίνης εἰς τὸ Γότσια καὶ νὰ μοῦ φέρης, ὦρὲ τὸ Νάσσο-Τέγο· καὶ σεῖς τ' ἄλλα, ὦρὲ Πύρο μου, νὰ χαλέψητε ὅλη τὴ χώρα νὰ δῆτε ποῦ τὸ τρύπωσαν τὸ τσοῦπα.

— Ποῦ τσοῦπα, ἠρώτησεν ὁ Καραϊσκάκης, νὰ χαλέψωμεν;

— Ἐν τῷ μετξὺ τούτῳ ἐνεφανίσθη αἰφνης ὁ Πασόμπης.

— Τί χαλεύεις τοῦ κακοῦ; Πασᾶ μου, εἶπε μὲ ὕψος οἰκτεῖον καὶ τολμηρόν· τί χολιάς ἄδικα; κανεὶς δὲν σὲ πταίει· αὐτοὶ οἱ μασκαράδες ἐπνίγησαν μόνοι τους καὶ ἐπνίξαν καὶ τὴν τσοῦπα. Τί τὸν θέλεις τὸν Γερα-Τέγο; δὲν τὸν φθάνει ἡ πίκρα του ποῦ ἔχασε τὴν τσοῦπᾶ του, μόνον θέλεις νὰ τὸν κουβαλίσης κ' ἐδῶ;

— Καὶ πῶς τὸ ξέρεις, ὦρὲ Πύρο μου; ἠρώτησε μὲ θυμὸν ὁ Πασᾶς.

— Δὲν μ' ἔστειλες ἡ ὑψηλότης σου μὲ τὸ μεγάλο τὸ καίκι νὰ χαλέψω τί ἐγίναν οἱ καλοὶ σου χουσμεικαρέοι (ὑπηρεταί); πῆγα σ' τὸν Πόρο· νὰ τί ἔμαθα ἀπὸ τοὺς χαντασίδες (ξενοδόχους). Αὐτοὶ ἐφθασαν ἐκεῖ εἰς τὰς ἑπτὰ ὥρας τῆς ἡμέρας, τοὺς ἐζήτησαν ψάρια τηγανητὰ καὶ ἔφαγαν· εἶχαν μαζὺ τους καὶ ἕνα παβούρι (ἀγγεῖον κασσιτέρινον ὡς πλόσκα) ῥακί ἕως μίαν ὁκάν· τὸ κατέβασαν ὅλον, ἔπειτα ἀνεχώρησαν εἰς τὴν μίαν ὥραν τῆς νυκτός, ἐγύρισαν κουταύκια, εἶχαν μαζὺ τους καὶ μίαν γυναῖκα, τοὺς ἐζήτησαν ῥακί, οἱ ξενοδόχοι τοὺς εἶπαν ὅτι δὲν ἔχουν, ὁ Χούσος ἔβγαλε τὸ πιστόλι νὰ τοὺς σκοτώσῃ. Τότε ἀναγκάσθησαν καὶ τοὺς ἔδωκαν, καὶ ἀφοῦ ἔπιαν, ἐγέμισαν καὶ τὸ παβούρι, ἐπῆραν καὶ τὴν γυναῖκα καὶ ἔφυγαν. Εἶναι τώρα ἀμφιβολία ὅτε ἐγύρισε τὸ καίκι καὶ ἐπνίγησαν καὶ ἐπνίξαν καὶ τὴν καυμένη τὴν τσοῦπα; Τέτοιοι χουσμεικαρέοι, τέτοιο χουσμέτι σ' ἔκαμαν· ἦταν αὐτοὶ ἄξιοι νὰ οἰκονομήσουν καίκι;

Ὁ Ἄλῃ Πασᾶς ἤθελε τιμωρήσῃ πάντα ἄλλον ὀμιλοῦντα πρὸς αὐτὸν τοσοῦτον ἀποτόμως, ἀλλ' ὁ Πασόμπης ἦτον καὶ γαμβρός του ἐξ ἀδελφῆς, καὶ πιστότατος εἰς αὐτόν. Διὸ καὶ μετὰ τὴν ὀμιλίαν ταύτην ἐνευσε διὰ τῆς χειρὸς καὶ ἐξῆλθον πάντες.

Μετὰ δύο ἔτη περιωρισμένος ὁ Ἄλῃ Πασᾶς εἰς ἕν καλλίον τῆς ἐν τῷ νησίῳ Μονῆς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος ὑπὸ τοῦ Σερασκιέρ Χουσήρτ Πασᾶ, τοῦ πολιορκήσαντος αὐτόν κατὰ διαταγὴν τοῦ Σουλτάνου ἐν τῷ φρουρίῳ Ἰωαννίνων, ἀνεγίνωσκε τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν·

« Ἄγριε τύραννε!

» Ὁ Θεὸς μὲ ἐλευθέρωσεν ἀπὸ τὰς χειρᾶς σου ἐν τῇ ἀφάτῳ αὐτοῦ προνοίᾳ, καὶ ἔσωσε τὴν τιμὴν μου. Ἀλλ' ὁ αὐτὸς Θεὸς ἐκδικήσεων ἔφερε καὶ τὸ

« πέραις τῶν κακουργημάτων σου. Ἐμετρήθησαν αἱ ἡμέραι σου, καὶ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ θημίου θέλεις παραδώσει τὴν αἰμοβόρον καὶ ἀγρίαν ψυχὴν σου. »
 « Ἐν Κερκύρα, τὴν 6 Ἰαννουαρίου 1822.

» Δέσπω Τέγου. »

Ἐκράτει εἰσέτι εἰς χεῖράς του ὁ Ἄλῃ Πασᾶς τὴν ἐπιστολὴν, ὅτε παρουσιάσθη ἐνώπιόν του ὁ Χουσεὴν Πασᾶς μετὰ πολλῶν ἐνόπλων φέρων εἰς χεῖράς του βασιλικὸν διάταγμα. — Ὑποτάξου εἰς τὸν κύριόν σου, ἀνεφώνησε. Δύο πιστόλια ἐκονώθησαν συγχρόνως ὑπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Ἄλῃ, καὶ ὁ Χουσεὴν Πασᾶς, ὡς καὶ ἕτερος παριστάμενος στρατιώτης, ἔπεσαν νεκροί. Τουφεκισμοὶ ἐρρίφθησαν ἀμφοτέρωθεν, ὁ Ἄλῃς ἐπληρώθη εἰς τὴν χεῖρα διὰ μαχαίρας, καὶ τὸ ρέον ἀρθρόνως αἷμα, ἐξαντλήσαν τὰς δυνάμεις του, τὸν ἠνάγκασε νὰ εἰσελθῆ καὶ νὰ κλεισθῆ εἰς τὸ κελλίον, ἀπὸ τὸ κατώγειον τοῦ ὁποῖου πυροβολούμενος ἐπληρώθη θανασίμως, διαπερασθεὶς τῆς κοιλίας του διὰ βολῆς τουφεκίου. Τὴν κεφαλὴν του μετ' ὀλίγον εἶδον ὑψωθείσαν ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ θημίου, καὶ φωνὴ χαρᾶς ἀντήχησεν ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῶν Ἰωαννίνων.

Κ. ΡΑΜΦΟΣ.

ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΚΑΙ ΛΑΩΣΙΣ

ΤΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν ἔτει 1453.

Κατὰ τὰς ἀρχαίας πηγὰς συγγραφεῖσα ὑπὸ

A. Δ. ΜΟΡΑΜΑΝΝΟΥ.

(Συνήχ. ἴδι φιλολόγ. 219, 220, 221, 222 καὶ 223.)

— 000 —

ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΛΑΩΣΙΝ.

Ὀλίγα ὑπολείπονται εἰσέτι πρὸς συμπλήρωσιν τῆς φρικώδους ταύτης διηγήσεως. Μαθὼν περὶ μεσημβρίαν ὁ Σουλτάνος ὅτι ὀλόκληρος ἡ πόλις ἐκυριεύθη, εἰπήλασεν ἐν αὐτῇ διὰ τῆς πύλης τῆς Ἀδριανουπόλεως συνοδευόμενος παρὰ τῶν ὑπουργῶν καὶ αἰλικῶν αὐτοῦ, ἐπορεύθη εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, καὶ καταβάς ἐκ τοῦ ἵππου εἰσῆλθεν εἰς αὐτήν. Τὴν δὲ προσοχὴν αὐτοῦ ἐφείλκυσε πρὸ πάντων Τούρκος τις, ὅστις ὑπὸ καταστρεπτικοῦ δαίμονος κατεγόμενος κατεσύντριβε διὰ πελέκειος τὸ μαρμάρινον ἔδαφος τῆς ἐκκλησίας· διὸ ἐρωτήσας αὐτὸν τὴν αἰτίαν, ἤκουσεν ὅτι ἔπραττε τοῦτο « τῆς πίστεως ἕνεκα. » Παροργισθεὶς τότε ὁ Σουλτάνος διὰ τὴν βανδαλικὴν πράξιν, ἐπάταξεν αὐτὸν διὰ τοῦ ξίφους εἰπὼν· « Ἄρκει ὑμῖν ὁ θησαυρὸς καὶ ἡ αἰχμαλωσία, αἱ δὲ οἰκοδομαὶ τῆς πόλεως ἐμαὶ τυγχάνουσιν. » Ὁ Τούρ-

κος ἐσύρθη ἡμιθανὴς ἐκ τῶν ποδῶν ἐκτὸς τοῦ ναοῦ καὶ ἐρρίφθη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ (α). Ἐῖτα προπέταξέ τινα τῶν παρόντων ν' ἀναβῆ ἐπὶ τοῦ ἀμβωνος ἵνα ἀπαγγείλῃ τὸ σύμβολον τῆς μωαμεθανικῆς πίστεως, καὶ καλέσῃ τοὺς πιστοὺς εἰς προσευχὴν μετὰ μεσημβρίαν. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος ἀναβάς ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης προσευχῆθη. Οὕτω ἀπὸ τῆς ὥρας ἑκείνης ἡ Ἁγία Σοφία μετεβλήθη ἀπὸ χριστιανικῆς ἐκκλησίας εἰς ὀθωμανικὸν τέμενος (β).

Μετὰ τὸ τέλος τῆς προσευχῆς προσέταξεν ἵνα προσαγάγῃσιν αὐτῷ τὸν Λουκᾶν Νοταρᾶν, πρὸς ὃν ἐλθόντα εἶπε· « Καλῶς ἐποιήσατε τοῦ μὴ παραδοῦναι τὴν πόλιν, ἴδε πόσις ζῆμια ἐγγέγονει, πόσις ὄλεθρος, πόσις αἰχμαλωσία. » Ὁ δὲ μέγας Δουξ ἀπεκρίνατο· « Κύριε, οὐκ εἶχομεν τόσην ἡμεῖς ἐξουσίαν τοῦ διδόναι σε τὴν πόλιν, οὐδὲ βασιλεὺς αὐτός, ἀλλως ὅτι καὶ τινες τῶν σῶν ἐδυνάμουν τὸν βασιλέα ἐν λόγοις γράφοντες μὴ φοβοῦ, οὐ γὰρ ἰσχύσει ἐφ' ὑμῶν. » Ὁ Σουλτάνος ἐνόησεν ὅτι ἠνίττετο τὸν Χαλίλ Πασᾶν, περὶ οὗ εἶχε πρὸ πολλοῦ συλλάβει ὑπονοίκας. Ὅτε δὲ ὁ Νοταρᾶς ἀνέφερε τὸ ὄνομα τοῦ αυτοκράτορος, ὁ Σουλτάνος ἠρώτησεν ἐξανάπεδρα σὺν ταῖς ναυσίν· ὁ δὲ Μέγας Δουξ ἀπεκρίνατο· « Ὅτι οὐκ οἶδεν· ἦν γὰρ αὐτός ἐν τῇ βασιλικῇ πύλῃ τότε ὅτε οἱ Τούρκοι συνήντησαν εἰσελθόντας ἐν τῇ πύλῃ τῆς Χάρσου τῷ βασιλεῖ. » Τότε μετεπέμψατο δύο στρατιώτας ἐκ τοῦ στρατοπέδου, ὧν ὁ ἕτερος εἶπε· « Κύριε, ἐγὼ τοῦτον ἀπέκτεινα, βιαζόμενος οὖν τοῦ εἰσελθεῖν καὶ ἀρπάσαι σὺν ταῖς σὺν ἐμοὶ ἕασα αἰτὴν νεκρὸν καταλείψας. » Τοῦναντίον ὁ ἕτερος στρατιώτης διέσχυριζέτο ὅτι αὐτός κατὰ πρῶτον ἐπλήγωσε τὸν αυτοκράτορα. Τότε ἐπέμψθησαν καὶ οἱ δύο ἵνα φέρωσι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Φαίνεται ὁμως ὅτι δὲν ἦσαν βέβαιοι περὶ τοῦ πραγθέντος, διὸ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐρευνήσαντες μετὰ τῶν νεκρῶν, καὶ ἀπαπλύναντες πολλῶν κεφαλᾶς, μόλις ἀνεύρσαν τὸ πτώμα τοῦ αυτοκράτορος, ὅπερ ἐγνώρισαν ἐκ τῶν πεδίλων ἐφ' ὧν ἦσαν κεντημένοι χρυσοὶ ἀετοὶ ὡς ἔθος ὑπῆρχε τοῖς βασιλεῦσιν. Ὅτε

(α) Ὁ Τούρκος οὗτος συντρίβων διὰ τοῦ πελέκειος τὴν μαρμαρινὴν πλάκα οὐδαμῶς εἶχεν ὀφείλειαν, ἀλλ' ἔπραττεν ὑπέκων εἰς τὴν πρὸς καταστροφὴν βολὴν ἣν ἐξέγειρεν ἐν αὐτῇ κτηνώδης ἐνθουσιαστικῆ. Ἡ κλίσις αὕτη φαίνεται φέουσι ἐνυπάρχουσα ἐν τῇ τουρκικῇ φυλῇ. Πολλοὶ γὰρ ἐν τῇ μετὰ Δεσπ. εἶδον ἰδίως ἐφθαλμῶς πλείστα ἀνέγλυφα καταστρεφόμενα ὑπὸ συρρατιώδους ὄχλου, ἀλλως λίαν ὀκνηροῦ, διὰ πελέκειον, πρίονον καὶ ἄλλων ἐργάνων. καὶ τοι οὕτω ἀπὸ τῆς καταστροφῆς αὐτῶν ἔχοντες ὄφελος. Ἐμνησόμενοι δὲ περ' ἐμοῦ δικαίε κατέστρεφον ταῦτα ἀπεκρίνοντο πάντοτε· « μπου πασλάρ βιζὲ γιαναρμάς (οἱ λίθοι οὗτοι εἰν ὄφελος). » Ὁ Δούκας διηγησάμενος τὸ ἀνωτέρω συμβεβηκός, καὶ εἰκάτων ἐκ τούτου ὅτι καὶ ὁ Σουλτάνος εἶχε μετανοήσει διὰ τὴν πλουσίαν λείαν ἣν κατέλιπε τοῖς στρατιώταις, φαίνεται ὅτι οὐδὲμος ἐνόησε, καὶ τοι πολλὰ ἔτη τῆς ζωῆς αὐτοῦ διεβίων ἐν τῇ ὑπερησίᾳ τῶν φιλοχρημάτων Ἐνεουνοσίων, τὴν μεγαλόφροναν χαρακτῆρα τοῦ εἰκοσινετρακετοῦ Σουλτάνου, ὅστις πᾶν ἄλλο ἠσθάνετο παρὰ ζήλοτυπιαν ἐνασίαν τῶν στρατιωτῶν αὐοῦ ἕνεκα τῆς ἀρθρόνου λείας.

(β) Δούκ. σελ. 298, 299. — Ἐξερφίν, Ταγκιχ οὐλ Τεβαριχ σελ. 116.